

Lausunto

Viite: HE 109/2021 vp ja LA 20/2020 vp

Asia: Luottotietolain ym. muuttaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan luottotietolain, maksupalvelulain ja rikosrekisterilain muuttamista. Lakialoite koskee luottotietolain ja ulosottokaaren muuttamista. Konkurssiasiamiehen lausunto koskee HE:ssä esitettyjä konkurssi- ja yrityssaneerausmenettelyihin sekä talousrikostorjuntaan ja liiketoimintakieltoon liittyviä säännösehdotuksia. Lakialoitteen konkurssia koskevasta ehdotuksesta ei ole erikseen lausuttavaa, koska asia nivoutuu myös HE:ssä esitettyihin muutoksiin.

1. Konkurssi

Konkurssia koskevia luottotietomerkintöjä ehdotetaan muutettavaksi niin, ettei uusilla maksuhäiriömerkinnöillä olisi enää vaikutusta konkurssia koskevien tietojen säilytysaikoihin. Näin ollen jokaisen maksuhäiriömerkinnän säilytysaika olisi itsenäinen. Konkurssia koskevien tietojen säilytysajat luottotietorekistereissä sidottaisiin samalla nykyistä tiiviimmin konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin säilytysaikoihin.

Pidän ehdotettuja muutoksia perusteltuina. Konkurssissa on kyse itsenäisestä maksukyvyttömyysmenettelystä. Esimerkiksi yksittäisellä maksuvelvoitteiden laiminlyönnillä tai muulla maksuhäiriöllä ei ole sellaista suoranaista yhteyttä konkurssimerkintöihin, että konkurssitietojen säilytysaikaa olisi syytä niiden vuoksi pidentää. Tämä sidonnaisuus voidaan hyvin purkaa ehdotetulla tavalla myös säännöstayalla.

2. Yrityssaneeraus

Pidän perusteltuna, ettei yrityssaneerausta koskevien tietojen säilytysperiaatteisiin ehdoteta tässä yhteydessä muutosta. Nykysääntely vastaa periaatteiltaan nyt käsiteltävää ehdotusta.

3. Talousrikostorjunta ja liiketoimintakiellot

Esitetty uudistus herättää huolen siitä, että muutokset tietojen saatavuudessa voivat heikentää talousrikostorjunnan edellytyksiä. On muistettava, että yritysluottotietojen ja yrityskytkeitietojen käsittelysäännösten taustalla on osaltaan tavoite lisätä yritystoiminnan läpinäkyvyyttä sekä torjua harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Asiaa on tarkasteltava tasapainoisesti sekä rekisteritietojen käyttäjien että rekisteröityjen henkilöiden oikeuksien turvaamisen kannalta.

Konkurssipesän selvittämisessä joudutaan tutkimaan konkurssiin menneen yrityksen historiatietoja ja toimintaa taaksepäin sekä sitä, ketkä ovat tosiasiallisesti osallistuneet konkurssiyhtiön hallintoon. On huolehdittava siitä, että yrityskytkeitietojen saatavuus turvataan nykyisessä laajuudessa. Isojen talousrikosvyyhtien selvittelyssä on ensiarvoisen tärkeää, että yritystoiminnan taustalla olevien henkilöiden tietoja päästään yhdistämään ja niiden avulla jäljittämään kytkentöjä ja varojen siirtoja eri yritysten välillä.

Esityksessä on todettu, että luottotietojen nopeammalla poistamisella voisi olla vaikutusta tietojen käytettävyyteen epäilyttävien liiketoimien selvittelyssä ja velallisen rikosten tutkinnassa, mutta samalla on arvioitu, että vaikutukset esimerkiksi konkurssirikosten esitutkintaan ja selvittämiseen eivät olisi merkittäviä. Perusteluna on todettu, että Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksella ja poliisin talousrikostutkinnalla on käytettävissä myös muita lähteitä epäilyttävien liiketoimien ja rikosepäilyjen selvittämiseksi (HE 109/2021 vp s. 29). Toivottavasti tämä arvio osuu oikeaan. Välttävänä kantana ennen positiivisen luottotietorekisterin perustamista voisi olla, että maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja lyhennettäisiin esitettyä maltillisemmin.

Oikeusrekisterikeskus pitää liiketoimintakielloista rekisteriä, jossa tiedot säilytetään yleiseen käyttöön kiellon voimassaolon ajan ja sen jälkeen vielä viisi vuotta kiellon päättymisestä kuitenkin niin, että tiedot pidetään kiellon päättymisen jälkeen salassa muilta kuin esitutkinta-, syyttäjä- ja turvallisuusselvitystä tekevilta viranomaisilta. Luottotietorekisterissä liiketoimintakieltä koskevan merkinnän säilytysaika on nykyisin vielä kolme vuotta siitä, kun merkintä poistetaan liiketoimintakieltorekisteristä. Tämä pidennysmahdollisuus esitetään nyt poistettavaksi: luottotietolain 28 §:n 1 momentin 8

kohdan säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että liiketoimintakieltoa koskeva merkintä olisi poistettava luottotietorekisteristä, kun liiketoimintakielto päättyy.

Alun perin säännöstä ORK:n säilytysaikoja pidemmän säilytysajan mahdollistamisesta on perusteltu luottotietojen käyttötarkoituksella, joka poikkeaa viranomaisen pitämän rekisterin käyttötarkoituksesta (HE 241/2006 vp s. 50). Tiedolla päättyneestäkin liiketoimintakiellosta voi olla pitkään merkitystä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnassa.

Konkurssiasiamies on jo valmisteluvaiheessa vastustanut säännöksen muuttamista. Esitykseen on nyt lisätty vaikutusarviointeja ja perusteluja liiketoimintakieltoa koskevan muutoksen puolesta: Päättynyttä liiketoimintakieltoa koskeva tieto voidaan luovuttaa laissa säädetyissä tilanteissa liiketoimintakieltorekisteristä esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle. Valmistelun aikana saadun selvityksen mukaan päättyneitä liiketoimintakieltoja koskevaa tietoa ei myöskään luovuteta luottotietorekistereistä (HE 109/2021 vp s. 43).

Päättynyttä liiketoimintakieltoa koskevan tiedon käyttö luottotietorekisterin kautta on siis esityksen mukaan jäänyt ns. kuolleeksi kirjaimeksi, jolloin muutoksella ei olisi käytännössä vaikutusta. Kiinnitän kuitenkin lakivaliokunnan huomion siihen, että liiketoimintakiellolla on merkittävä asema vakavan talousrikollisuuden torjunnassa. Kieltoa koskevan merkinnän säilytysajan lyhentämisen luottotietorekisterissä voidaan katsoa olevan lähtökohtaisesti ristiriidassa liiketoimintakiellon tarkoituksen ja tavoitteiden kanssa. Ehdotus ei tältä osin näyttäisi myöskään liittyvän hankkeen taustalla olevaan eduskunnan lausumaan, joka on annettu kuluttajansuojalain 7 luvun muuttamisen yhteydessä ja koskee maksuhäiriömerkintöjen perusteena olevien maksujen suorittamista. Liiketoimintakiellossa on kyse muusta. Liiketoimintakiellon määrittämisen tarkoitus ja sitä koskevan tiedon säilyttämisen vaikutukset ovat osaltaan myös ennaltaehkäiseviä.